

УДК 821.161.2 – 145

В.О. Переяслов

НАЦІОНАЛЬНО-ІСТОРИСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ЩАСТЯ В ОДНОЙМЕННІЙ ПОЕМІ В. МИСИКА

Василя Олександровича Мисика, безсумнівно, можна назвати однією з найяскравіших постатей українського літературного процесу ХХ століття. Ще п'ятнадцятирічним юнаком дебютував він у журналі «Червоний шлях» з віршем «Зона» (1923). До нього прихильно ставились В. Еллан (Блакитний), В. Поліщук, М. Рильський, П. Тичина, В. Сосюра, В. Підмогильний, Г. Косинка, П. Филипович, М. Зеров і багато інших. Усі дослідники його творчості підкреслювали вміння поета навіть у непоказному, здавалося б, творі торкнутися глобальної і важливої проблеми. Він умів через деталь розкрити ціле, через скороминуще – вічне. Ці масштабні зіставлення і глибина думки надають творам В. Мисика філософського звучання й роблять їх актуальними та потрібними для дослідження в сьогоденні. Метою нашої розвідки є з'ясування місця української ментальної традиції в поемі «Щастя» та визначення відповідно до неї авторської концепції однойменного явища.

Атмосферу поетичного руху 60-их років ХХ століття не можна уявити без книг П. Тичини «Зростай, пречудовний світе!» (1960), «Срібної ночі» (1964), В. Сосюри «Ластівки на сонці» (1960), «Осічні мелодії» (1964), М. Рильського «В затінку жайворонка» (1961), «Зимові записи» (1964), М. Бажана «Італійські зустрічі» (1961), В. Мисика «Чорнотроп» (1966) та інших.

Ідейно-естетична єдність поетичного процесу тих років виразно виявляється, якщо поглянути на розвиток жанру поеми, що значно активізувався, збагатився новими темами й мотивами, набув нових структурних ознак. Це підтверджує думку Й.-Р. Бехера, що «нове мистецтво ніколи не починається з нових форм, нове мистецтво завжди народжується з новою людиною» [2, с. 86-87].

Попри всю своєрідність художньої манери авторів, способів розгортання оповіді, у поемах виявляються споріднені тенденції, спільний напрям руху. Передусім це поглиблений погляд на життя, на щастя, глибший соціально-психологічний аналіз, більша увага до людини. Водночас посилюється філософська насиченість, опуклість задуму, де сюжет рухає не тільки розвиток персонажів, а й розвиток ідеї [9]. Створюючи характери, поема по-своєму трансформує досвід прози, божественним апаратом лірики вона фіксує миттєвий спалах, а драма виявляється в поемі, як вічно рушійне начало [13, с. 148].

Особливу увагу у своїх поемах В. Мисик приділяв осмисленню явища щастя, його сутності та шляху досягнення. Автор розглядає його з різних боків, випробовує на різному матеріалі й у різних жанрах, створюючи не раз схожі ситуації з протилежним результатом. Завдяки цьому формується система етичних цінностей, у якій один твір доповнює інший, виникає ланка зв'язків, що підкреслює цілісність світоглядних ідейно-естетичних принципів поета. Так, поема «Щастя» з ідеєю ілюзорності, нетривкості легкого успіху, достатку, багатства, що само припливло в руки, нерозривно пов'язана з поемою «Гетьманівна» – гіперболізовано-гротескним твором про «щастя» бездіяльного існування. А задум «Гетьманівни», у свою чергу, вже вгадується у вірші «Чорнотроп» [14, с. 16].

Свого часу А. Макаров зауважував, що «талант В. Мисика-художника дуже близький, майже споріднений з фантазією казкаря. Його перо іноді дозволяє метафорам не тільки витіснити з оповіді окремі описові елементи, а й повністю поглинути весь його сюжет і тим самим звести та злити в одне ціле ідею й самий предмет зображення. Як правило, ця властивість стилю породжує казки, у В. Мисика ж – філософські притчі, форму, яка дуже рідко зустрічається в літературній практиці» [12, с. 152-153]. Ускладнені форми традиційних жанрів у В. Мисика виявляються в поемах-містеріях («Біла хвіртка», «В лікарні») і поемах-притчах («Щастя», «Гетьманівна»), відлитої із золотих крупиць українського народного епосу, які художник перетопив у своїй уяві [11, с. 13].

Ще однією рисою поем В. Мисика є їхня умовність. Як зазначав М. Шатилов, умовністю реабілітують речі розсудливі, чуття,

побудовані за наперед відомими схемами притч. Умовність поета завжди життєва, глибоко емоційна [19, с. 147].

У поемі «Щастя» В. Мисик поєднав казковий сюжет з елементами притчевості. Щастя, здобуте нечесно, – ілюзія. Така провідна ідея поеми. Постає інше питання: у чому ж справжнє щастя? Однозначної відповіді на нього немає. Саме тому казково-притчева основа сюжету постала у творі без дидактичної повчальності: авторові важливо застерегти від псевдо-щастя, а щастя доводиться шукати кожному і всім людям [8, с. 9].

Цікаво, що свого часу, після виходу поеми «Щастя», саме ця авторська відстороненість від оцінки дій своїх героїв, відсутність у поемі моралізаторства та дидактики спричинили хибне уявлення деяких критиків про концепцію щастя, яку змальовує В. Мисик. Тому можна було зустріти й такий присуд: «автор – свідомий мораліст, але ще більшою мірою він художник. Моралізаторство поєднане тут з фантазією так тонко, щиро й майже наївно, що ця балада, ставши, наприклад, серед інших подібних до неї, але вже народних творів, здається, органічно зіллється з ними, безслідно розчиниться в них» [12, с. 152]. Усі зовнішні ознаки світу – це, так би мовити, побутова наповненість поеми, подана контурно, так, ніби автор уникає описовості, лише натяками вказуючи на ті часово-просторові орієнтири, в яких перебувають герої його твору [19, с. 148].

Варто зазначити, що більшість критиків, аналізуючи цей твір, намагались будь-що сформулювати його мораль, дати замість автора оцінки й характеристики його героям. Утім, як і слід було чекати, більшість таких оцінок виглядають не надто переконливо, особливо при зіставленні їх з оповіддю самого В. Мисика, позбавленою бодай найменшої категоричності. Хоча поет і створює стилізацію під притчу, авторська присутність у ній все ж повсякчас відчувається. Але ця присутність тонко нюансована, автор хоче, щоб читач мав змогу сам дати оцінку героям поеми. Скажімо, фінал поеми не містить у собі прямої авторської моралі, проте дає щедрий ґрунт для її формування [14, с. 243].

Питання про шляхи розв'язання проблем морально-етичного плану, зокрема, у процесі образо- і характеротворення ставилися ще

у працях Платона, який не тільки вказував на необхідність наділяти героїв кращими рисами, а й акцентував увагу на спрямованості більшості творів літератури загалом на добротворення [17, с. 98], на зображенні в них «дій людини добротворця» [17, с. 118]. Навіть комедіограф Аристофан «навчання добру» вважав основним призначенням поетів і своїм власним завданням [1, с. 436]. Варто розглянути, які ж саме образи та характери формує В. Мисик у поемі «Щастя». Для цього слід детальніше простежити зміст самого твору.

Поема починається з того, що син, сперечаючись із батьком, обрав собі шлях хоч і бідний, але з коханою:

«Для мене щастя, – каже, – не в худобі,

Для мене щастя – в милій уподобі» [15, с. 171].

Очевидно, що цим словам передувала розмова сина з батьком про обраницю, яка, напевне, була з незаможної сім'ї. З давніх-давен на селі діти узгоджували вибір наречених з батьками або часто самі батьки укладали взаємовигідні шлюби без відома своїх дітей. Твір В. Мисика починається із заперечення сина батькові, в особах яких можна простежити дві світоглядні лінії: матеріалістичну (батько) і духовно-чуттєву (син).

Узявши свою обраницю, син без жодних матеріальних статків подався з «милою уподобою» шукати щастя. Через деякий час вони знайшли нічим не приглядне цуценятко:

Ледаче ледащо:

Муре – не муре,

Сіре – не сіре [15, с. 172].

Попри його занедбаний вигляд, вони взяли його з собою, нагодували, доглянули, і собака «ожило» (стало веселим і працьовитим). Одного разу, коли воно гралось серед степу, натрапило на могилу, розкопавши яку, дістало звідти казанок. Далі розпочинаються казково-фантастичні сюжетні колізії. Собака приводить молодят до чоловіка, який згоден поміняти «землю з хатою, з випасом, з добрими криницями, з отарами та чабанами» на отой казанок. На таку пропозицію вони радо погоджуються і починають жити-господарювати.

Вдячне собака з усім їм допомагає:

Мотається –
І двір стереже,
І товар завертає
Та все біжком! [15, с. 173].

Завдяки йому «ні вовкам, ні ведмедеві немає поживи». Багатіють нові господарі з кожним днем. Аж якось син згадав про свого батька й вирішив запросити його в гості. Прийшовши, батько бачить, скільки різного добра надбав його син. Він запідозрює, що не його в тому заслуга.

В. Мисик підкреслює, що мало мати безліч всякого статку, треба радіти тому, що маєш. Тут простежується думка автора про неможливість щирої радості тому, що дісталось без найменших зусиль. В. Мисик переконує, що щастя здобувають тяжкою працею, лише тоді воно повною мірою радує. Обійшовши все синове господарство, батько побачив, що тільки в собачати очі світяться від щастя:

Що тут одне воно
Вщасливлює усіх [15, с. 177].

Автор робить висновок, що таке щастя ненадійне, адже собача «може забігти кудись, або здохнути». Батько каже, що знає, як їм зарадити. І син, замість того, щоб розпитати батька, сказав йому: «Робіть як знаєте».

Батько зарівав цуценя. І ось тут В. Мисик уводить іще один казковий елемент у поему – на серці в собачати була щаслива жилка, яку батько вирівав і згодував її курці, з якої зварив борщ. Батько вирішив, що коли діти з'їдять ту «щасливу жилку», то вона в них приживеться і вже вони почнуть приносити щастя. Син не схотів їсти батькової поживи й зробив висновок, який є провідною думкою твору:

Яке ж то золото, що на нім іржа?
Яке ж то щастя – що з-під ножа? [15, с. 178].

Не можна заперечувати проти того, що в поемі багато що виглядає дивовижно; вона може бути адекватно сприйнята тільки в контексті української народної творчості, зокрема соціально-побутової казки [16, с. 67-68]. В. Давидюк, аналізуючи доісторичне поле української казки, стверджує, що «...казка не така вже й вигадка, вона

ще й рефлексія давно забутих архаїчних світовідчувань» [6, с. 43]. Так, у поемі виразно відчувається потреба прекрасного, змістовного, плідного життя, насиченого розумною й чесною працею, збагаченого творчим генієм людини, позбавленого шахрайства й душевної кривди. Нас приваблює спершу рішучий хлопець, який повстав проти зашкарублених традицій. Та, за словами В. Брюггена, виявляється, що й для хлопця, і для «милої уподоби» «щастя все ж таки в худобі, та ще набутій нечесним шляхом, з допомогою вірного собачати, що відшукало для них скарб. Відтепер неминуче для молодих душевне здичавіння, немає для них більшого клопоту, як зберегти несподіване “щастя”» [5, с. 73]. На нашу думку, якщо вже й додумувати фінал, то не такий песимістичний. Для Мисикової поеми з її казковими елементами цілком можна зробити щасливий кінець, де син зі своєю милою знайдуть своє щастя, яке буде не з-під ножа.

Можливо, читач побачить у творі поета щось схоже між своїми проблемами й тими, які порушує автор, і він буде намагатися глибше зануритись у світ цієї поезії, адже Мисикова навмисна недомовленість є зерном співтворчості автора й читача, їхнім досвідом та інтелектом. «Недомовленість, сугестія, навіювання, напівказковість надають Мисиковому рядку полівалентності, полісемії, багатовимірності сприйняття безмежного світу» [10, с. 11]. Справжній твір мистецтва тим і великий, що кожне покоління у свій час вносить у його тлумачення щось нове, сприймає його глибше й злободенніше. Такий твір належить до тієї вічно рухомої стихії, яка розкриває себе не відразу, а поступово.

В образі собачати втілено думку автора про справжнє щастя, від якого світаються очі, яке ошчасливило і тебе, і тих, хто довкола. Для В. Мисика щастя – це не матеріальні блага, це стан душі. Воно не вимірюється кількістю корів, розмірами будинку, однак, якщо воно є, його одразу видно. В. Хитрук цілком слушно порівняв сприйняття щастя в цьому творі В. Мисика з ідеєю щастя в Г. Сковороди. Критик стверджує, що, «беручи від українського філософа XVIII століття зерно істини, спираючись на традиційні народні уявлення про добро і зло, поет створює винятково оригінальний твір, в якому художньо

переконливо показує можливість щастя тільки в гармонії матеріального і духовного» [18, с. 118]. Варто лише додати, що сквородинівське щастя за своєю природою легке й просте, тим часом у В. Мисика, попри всю свою простоту, потребує зусиль і певної праці. До речі, знання В. Мисиком праць Г. Сковороди є безсумнівним. Більше того, поет уважав Сковороду пророком, чий голос звучить у навколишньому світі [15, с. 20].

Поема «Щастя» містить у собі всі основні риси поетики «пізнього» В. Мисика, зокрема поєднання зовнішньої формальної простоти з глибоким внутрішнім наповненням, використання народнопоетичних прийомів, що за рахунок авторського тлумачення набувають рис часово-просторової універсальності. Повсякчас зберігаючи максимальну простоту викладу, автор разом із тим надає своїй розповіді напруги та внутрішньої динаміки, тому, попри позірну нарративну невибагливість, твір має виважену побудову й сюжетну вмотивованість. Прикметно, що навіть при мінімальному використанні формальних засобів автором вдається надати поемі гармонійного ритмічного звучання. При цьому слід зазначити, що формальний бік поетичного мовлення не впадає в око при читанні.

Поетична майстерність В. Мисика, на нашу думку, особливо яскраво виражається за рахунок надзвичайно вдалої стилізації під фольклорну оповідь, хоча твір і залишається у площині авторської поетичної мови. В. Мисик свідомо використовує засоби народної творчості як на лексичному, так і на структурному рівні. Цей ефект виваженої стилізації раз по раз посилюється вживанням розмовних зворотів, котрі підкреслюють фольклорне підґрунтя поеми: «Ні тпру ні ну», «ходив, як лін по дну», «за живіт од сміху вхопишся», «як спасівська муха, в'ється», «затишно у бога за пазухою», «за ними й пам'яті зійшли», «не з такого звою золоте полотно», «біс його не взяв», «зостанешся ти на сухому», «коротив йому віку», «стала поперек горла їй кістка» тощо.

Так, описуючи побут сина, його господарство, автор змальовує доволі узагальнену картину, свідомо оминаючи соціальні чи історичні деталі:

У великому син проживає щасті!
Куди не поглянеш – хліви та обори,
Вівці вовнисті, корови дійчасті,
Криниці широкі, ожереди – як гори,
Амбари від зерна випнули боки,
Захрясли ходами підкати й возовні! [14, с. 239-240].

Таке ошадливе зображення зовнішніх реалій світу, героїв, свідоме уникнення реалістичного тла допомагає авторові надати своїй оповіді справжньої притчевості, глибокого узагальнення й метафоризму.

Символіка поеми «Щастя» доволі складна. Часом вона здається занадто туманною. Цей небажаний ефект виникає попри очевидну ясність і художню довершеність окремих складових частин. Дехто з критиків вважає, що думка письменника йде настільки вглиб, що сліди її майже губляться, вона розпорошується невловимо [4, с. 138]. На нашу думку, поему «Щастя» слід сприймати не розумом, а серцем. Коли пропустиш крізь себе зображувані автором події, не залишається жодних непорозумінь. Так, на думку В. Брюггена, важко піддати ясній інтерпретації образ казкового собачати, зміст його явно суперечливий. Спершу собача виступає в негативній ролі, як символ нечесно нажитого багатства. Коли ж батько хоче наставити дітей на шлях істини й ріже собача, несподівано виникає інтонація жалю: «Яке ж то щастя – з-під ножа?». Нам пропонується шкодувати за тим, що не викликало ніяких симпатій [5, с. 73]. Ми вважаємо, що така характеристика собачати є занадто надуманою. В. Мисик не хотів створити зле чи добре собача, він створює собача як втілення щастя. Спершу молодята допомогли йому, виявили до нього турботу й милосердя, так і воно вирішило їм віддячити у своїй щирості. Причому жодного прагматизму не спостерігаємо ні в діях молодих людей, ні в діях собачати. Таким чином бачимо, що поет міфологізує собача: дивиться на нього не лише з точки зору певного захисника, а як на втілення щирості й щастя. Єдиним жорстким прагматиком у поемі є батько, однак жодних позитивних емоцій у читача цей герой не викликає.

Трагічно розв'язує В. Мисик суперечку «батьків і дітей». Щастя стає звичайним спокоєм, коли воно надійне. Щастя знецінюється,

коли його не можна загубити. Воно гине, коли людина примушує його вічно жити поряд. Старий, якому ніколи не уявити, що можна зостатися «на сухому», без худоби, без грошей, без дому, не розуміє сина та невістки. У центрі поетичного досвіду В. Мисика характер, що його все активніше починає розробляти література, характер, який один час оголошували міщанським, характер, власник якого визнає синицю в руках, рукотворне, так зване «просте» щастя [19, с. 148].

У поемі-притчі «Щастя» (1965) даремно шукати однозначних розв'язань. Образ одного з персонажів поеми – батька – вже на початку твору насторожує: його матеріалістичне ставлення до щастя, здатність до жорстоких дій і одночасно пильний погляд, який зміг розгледіти, хто першопрчина щастя і хто насправді щасливий. Син, попри те, що виглядає на початку твору слабкодушним, після смерті собачати набуває більш мужніх рис, які надають певності, що він все ж таки буде щасливим.

Образ собачати є втіленням споконвічних уявлень про справжнього друга, захисника, помічника. Не випадково саме собака приводить героїв поеми до матеріального, а згодом і духовного скарбу.

Таким чином, В. Мисик, лишаючись вірним своїм етичним поглядам та ідеалам, розповів доступну й цікаву віршовану казку, яка пробуджує в читача численні думки та роздуми. Так, побіжне прочитання твору спонукає співчувати собачаті, яке постраждало безневинно, а більш глибоке – спонукає замислитись, у чому ж справжня ціна щастя. Б. Корсунська справедливо зауважила, що «справжня життєва складність, суперечливість життєвих явищ стоїть за умовними колізіями цього твору. Поразка батькова закономірна, вона має спіткати кожного, хто на шляху до мети зневажить закони гуманності, – такий висновок впливає з контексту не тільки поеми, а й усієї творчості Мисика» [9, 70].

У поемі «Щастя» В. Мисик відсторонюється від будь-яких проявів себе та свого ставлення до вчинків героїв і їх самих. Немає ні пристрасного осуду, ні співчуття, ні пафосу, тому що йому це не потрібно. Його завдання: пробуджувати думки та переживання в читача, а не висловлювати свої. У цьому й виявляється майстерність письменника та глибина його думок. Як слушно зазначав В. Боянович:

«Мисик не дає психологічно індивідуалізованої характеристики героїв, не дає їй обставин, позначених прикметами сучасності. Це ж бо казка, з її умовними, подеколи фантастичними ситуаціями й образами, що мають свій підтекст» [3, с. 13].

Своїми творами, зокрема поемою «Щастя», поет передає читачеві думку, яка корінням сягає в етноестетику українців, думку про те, що матеріальні блага здобуваються чесною працею і їх недостатньо для справжнього щастя. Справедливо свого часу підкреслював В. Іванисенко: «Вірші «Гора», «Художник», «З книги царств», «Чорнотроп», «Щастя» – то справжні перлини філософської лірики, на яку, треба сказати, сучасна поезія досить бідна. Але філософія поета не абстрактна, вона виражає високу і чисту народну мораль, красу душі людини» [7].

Отже, як бачимо з проаналізованого твору, В. Мисик дуже переймався такою філософською проблемою, як щастя та його повнота. Подаючи свою концепцію щастя в дусі народної моралі, автор акцентує увагу не стільки на тому, що треба робити, щоб стати по-справжньому щасливим, як на тому, чого робити не слід. У філософсько-естетичних візіях поета щастя – індивідуальне для кожного, але основна спільна риса його повноти полягає у власній праці задля його здобуття.

Література

1. Аристофан. Комедії / Аристофан. – К.: Дніпро, 1980. – 508 с.
2. Бехер И.Р. В защиту поэзии / И.Р. Бехер. – М.: Изд-во иностр. лит., 1959. – С. 86-87.
3. Боянович В. «Поет» / В. Боянович // Прапор. – 1967. – № 7. – С. 10-14.
4. Брюгген В. Близький берег долі : Літературна критика / В. Брюгген. – К.: Молодь, 1981. – 152 с.
5. Брюгген В. «...І форма жде киплячого металу!» / В. Брюгген // Люди і книги. Статті, спогади. – Х.: Майдан, 2006. – С. 64-87.
6. Давидюк В. Концепції та рецепції. Доісторичне поле української казки / В. Давидюк. – Луцьк: Твердиня, 2007. – 288 с.
7. Іванисенко В. Мудрий і добрий талант / В. Іванисенко // Україна. – 1967. – № 30. – С. 13.

8. Ільницький М. Всесвіт у краплині (Штрихи до портрета Василя Мисика) / М. Ільницький // Українська мова і література в школі. – 1983. – № 3. – С. 3-12.
9. Корсунська Б.Л. Василь Мисик / Б.Л. Корсунська // Радянське літературознавство. – 1978. – № 5. – С. 63-72.
10. Корсюк М. Поетична планета Василя Мисика / М. Корсюк // Наш голос. – 2010. – червень. – № 192. – С. 10-13.
11. Кочевський В. Мудрий ратай і слідопит / В. Кочевський // Мисик В. Лан: Вибране. – К.: Дніпро, 1970. – С. 3-18.
12. Макаров А. Поезія і правда художнього слова / А. Макаров // Вітчизна. – 1967. – № 1. – С. 148-154.
13. Марцинкявичюс Ю. Судьбы поэмы / Ю. Марцинкявичюс // Вопросы литературы. – 1966. – № 10. – С. 144-151.
14. Мисик В. Твори: в двох томах / В. Мисик; [передмова М. Ільницького]. – Т. I. – Київ: Дніпро, 1983. – 339 с.
15. Мисик В.О. Чорнотроп: Вибране / В.О. Мисик; [упоряд. І. Перепеляк, авт. передм. А. Перерва]. – Х.: Майдан, 2007. – 288 с. – Серія: «Поезія Слобожанщини».
16. Михайлин І. Літературна Харківщина. Поезія: Есеїстика. Портрети. Рецензії / І. Михайлин. – Х.: Майдан, 2007. – 296 с. – Серія «Есеїстика Слобожанщини».
17. Платон. Сочинения : в 3 т. / Платон. – М.: Мысль, 1970. – Т. 2. – 611 с.
18. Хитрук В.О. Василь Мисик: Нарис життя і творчості / В.О. Хитрук – К.: Дніпро, 1987. – 165 [2] с.
19. Шатилов М. Багряна тінь / М. Шатилов // Дніпро. – 1967. – № 4. – С. 147-149.

Анотація

В.О. Переяслов. Національно-історіософська концепція щастя в однойменній поемі В. Мисика

Стаття присвячена виявленню категорії щастя в естетико-філософських візіях В. Мисика крізь зіставлення авторських і народних уявлень про неї. За основу взято поему-казку «Щастя». Попри те, що за радянських часів поема тлумачилась однопланово, поверхнево, нам удалося простежити глибинні етноментальні шари, на які тодішня критика звертала мало уваги. Особливе місце ми приділили з'ясуванню окремих образних домінант твору, які ілюструють світоглядні орієнтири поета.

Саме жанр поеми з елементами притчі та казки створив плідний ґрунт для ідейних і художніх рішень В. Мисика. Такі найвідоміші поеми митця, як: «Щастя», «Гетьманівна», «Чорнотроп» тощо свідчать, що саме цей жанр він обрав для глибокого, філософсько-психологічного осмислення категорії щастя. Характерно, що письменник утримується від оціночних суджень і з філософською відстороненістю лише підштовхує читача до роздумів над зображуваними подіями.

Ми з'ясували, що в поемі «Щастя» В. Мисик змальовує не стільки картину ідеального буття, скільки його завуальований антипод. Розв'язка поеми свідчить про помилковість уявлень героїв щодо справжнього щастя і лише другорядний персонаж втілює його.

Письменник не лише стилізує поему під фольклорний твір, він поєднує з деякими народними уявленнями, ніби шліфуючи їх, добирається самої суті. Так, розв'язка твору наштовхує на думку, що лише людина з чистим сумлінням і душею може бути по-справжньому щасливою, незалежно від матеріальних статків.

Ключові слова: щастя, модель ідеального світу, категорія «вічне», апелювання до загальнолюдських цінностей та орієнтирів, етноментальна модель.

Анотація

В.А. Переяслов. Национально-историческая концепция счастья в одноименной поэме В. Мысика

Статья посвящена выявлению категории счастья в эстетико-философских взглядах В. Мысика через сопоставление авторских и народных представлений о ней. Основой исследования является поэма-сказка «Счастье». Не смотря на то, что в советские времена поэма толковалась однобоко, поверхностно, нам удалось проследить глубинные этноментальные слои, на которые критика того времени обращала мало внимания. Особенное место мы уделили определению отдельных образных доминант произведения, которые иллюстрируют мировоззренческие ориентиры поэта.

Именно жанр поэмы с элементами притчи и сказки создал плодородную почву для идейных и художественных решений В. Мысика. Такие самые известные поэмы художника, как: «Счастье», «Гетьмановна», «Чорнотроп» и т. п. свидетельствуют о том, что именно этот жанр он избрал для глубокого, философско-психологического осмысления категории счастья. Характерно, что писатель воздерживается от оценочных

суждений и с философской отстраненностью только подталкивает читателя к размышлениям о прочитанных событиях.

Мы определили, что в поэме «Счастье» В. Мысик изображает не столько картину идеального существования, сколько его завуалированный антипод. Развязка поэмы свидетельствует об ошибочности взглядов героев на истинное счастье и только второстепенный персонаж воплощает его.

Писатель не только стилизует поэму под фольклорное произведение, он полемизирует с некоторыми народными взглядами, будто шлифуя их, подбирается к самой сути. Так, развязка произведения наталкивает на мысль, что только человек с чистой совестью и душой может быть по-настоящему счастливым, независимо от материального состояния.

Ключевые слова: счастье, модель идеального мира, категория «вечное», апелляция к общечеловеческим ценностям и ориентирам, этноментальная модель.

Summary

V.O. Pereyaslov. The National and Historiosophical Concept *Happiness* in V. Mysik's Poem "Happiness"

The article is devoted to identifying of the category *happiness* in V. Mysik's aesthetic and philosophical views through comparison of author's and national ideas. It is based on a poem-fairy tale "Happiness". Although in Soviet period the poem was interpreted perfunctorily, we managed to track deep ethnomental layers to which the criticism of that time didn't pay enough attention. We defined the separate figurative dominants of work which illustrate poet's world outlook reference points.

The poem genre with elements of parable and fairy tale motivated ideological and art visions of V. Mysik. Such most known poems of the author, as "Happiness", "Getmanovna" ("Daughter of Getman"), "Chernotrop" ("Roads in Late Autumn"), etc. testify that he chose this genre for a deep, philosophical and psychological comprehension of the category *happiness*. The writer steers clear of value judgments and encourages the reader to reflect as for read events.

We defined that in the poem "Happiness" V. Mysik represents not so much a picture of ideal existence, as its veiled antipode. Outcome of the poem testifies to an inaccuracy of heroes' views of true happiness and only the minor character embodies it with the essence.

The writer doesn't stylize poem as folklore, he argues with some national views as if grinding them, approaches the sence. Thus, the end of work suggests an idea that only the person with a clear conscience and soul can be rather happy.

Keywords: happiness, model ideal world, the category of “the eternal”, appealing to universal values and orientations, etnomenal model.

Інформація про автора

Переяслов Віталій Олександрович – ORCID: 0000-0002-3262-1210; аспірант кафедри української та світової літератури Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди; вул. Блюхера, 2, м. Харків, 61168, Україна